

Kohtuasi C-174/22**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

8. märts 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Varhoven kasatsionen sad (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

25. veebruar 2022

Kassatsioonkaebuse esitaja:

EV

Põhikohtuasja ese

Menetlus algatati süüdistatava EV kassatsioonkaebuse alusel, mille viimane esitas Varna apellatsioonikohtu otsuse nr 57/05.08.2021 peale.

Kassatsioonikohtus vaidlustatud otsusega oli apellatsioonikohus jätnud muutmata Varna piirkondliku kohtu otsuse nr 22/22.03.2021, millega EV tunnistati süüdi selles, et 21. detsembril 2018 oli Varnas tema valduses ilma nõuetekohast luba omamata ja selle levitamise eesmärgil narkootikumi lähteained, nimelt kaks liitrit tolueeni väärtuses 24 Bulgaaria leevi (BGN), millest on võimalik valmistada väga ohtlikku narkootilist ainet (metamfetamiin), ning 11,18 grammi punast fosforit väärtuses 2,79 Bulgaaria leevi, kõik kokku koguväärtuses 26,79 Bulgaaria leevi, ning seetõttu karistati teda karistusseadustiku (Nakazatelen kodeks) artikli 354a lõike 1 teise lause järgi koostoimes NK artikli 58a lõikega 1 ja artikliga 54 kaheaastase vangistusega esmalt üldvangistuse korras ja rahalise karistusega summas 20 000 Bulgaaria leevi.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotlus on esitatud ELTL artikli 267 lõike 1 punkti b alusel.

Eelotsuse küsimus

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 273/2004 sätted, mis täidavad blanketse normi karistusseadustiku (Nakazatelen kodeks) artiklis 354a koostoimes narkootiliste ainete ja nende lähteainete kontrolli seaduse (Zakon za kontrol varhu narkotichnite veshtestva i prekursorite) artikli 3 lõikega 4, lubavad, et isik mõistetakse süüdi I lisa kategooriasse 3 kuuluva aine (nimelt kaks liitrit tolueeni) valdamise eest?

Rahvusvaheline õigus

Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon, artikkel 3

Euroopa Liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 273/2004 narkootikumide lähteainete kohta, artikkel 2, artikli 3 lõiked 2 ja 6, artikkel 8, I lisa

Riigisisised õigusnormid

Karistusseadustik (Nakazatelen kodeks, edaspidi „NK“), artikkel 354a

Narkootiliste ainete ja nende lähteainete kontrolli seadus (Zakon za kontrol varhu narkotichnite veshtestva i prekursorite, edaspidi „ZKNVP“), artiklid 1, 3 ja 18a, täiendavate sätete § 1, punkt 14

Narkootiliste ainete lähteainete kontrolli määrus nr 1 (Naredba N° 1 za kontrol na prekursorite na narkotichnite veshtestva), 18.4.2008, artiklid 1, 11 ja 18, lisa nr 1

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Varna kohaliku omavalitsusüksuse politsei kolm ametnikku märkasid 21. detsembril 2018 kolme isikut, keda politsei kohalolek muutis nähtavalt rahutuks. Seepeale kontrolliti nende isikusamasust ja selgus, et tegemist on süüdistatava EV ja kahe tema tuttavaga, kes osalesid hiljem menetluses tunnistajatena. Küsimusele, kas nende valduses on narkootikume või muid keelatud aineid, vastasid tunnistajad eitavalt. Vestluse jooksul teatas süüdistatav, et tema valduses on kaks pudelit tolueeni. Ta avas enda kandekoti, milles oli elektrooniline kaal ja polüetüleenist kott punase pulbriga; EV selgitas, et tegemist on punase fosforiga. Süüdistatav andis kirjeldatud esemed vabatahtlikult politseile üle ja selgitas, et ostis punase fosfori Interneti vahendusel ja tolueeni poest ning et nende ainete puhul on tegemist koostisosadega „Pico“ (metamfetamiin) tootmiseks. Politseiametnikud võtsid süüdistatava politseijaoskonda kaasa.

Koostatud protokoll vabatahtliku üleandmise kohta märkis EV ise kirjalikult, et ta soovis need esemed viia ühele tuttavale, kes pidi talle tasuma ostuhinna.

- 2 Füüsikalis-keemilise analüüsi põhjal on objektide nr 1 ja nr 2 (värvitu selge vedelik kogumahuga 2000 ml) puhul tegemist tolueeniga; objekt nr 3 (violetse värvusega aine netokaaluga 11,64 gr) on punane fosfor; objekt nr 4 (hall elektrooniline kaal) on jälgi metamfetamiinist.
- 3 Läbiviidud kontrolli tulemusel jõudsid eksperdid järeldusele, et esemeid saaks kasutada lähteainena, et sünteesida narkootilist ainet metamfetamiini, kasutades selleks nn efedriin-/pseudoefedriin-redutseerimise meetodit kuumutamise kaudu koos juuresoleva joodvesinikhappega.
- 4 Lähteaine on efedriin/pseudoefedriin, mida on võimalik saada ekstraheerimise (puhastamise) teel peamiselt ravimitest (kapslid, tabletid, ampullid). Lähteaine efedriin/pseudoefedriin redutseerimisel metamfetamiiniks kasutatakse joodvesinikhapet, mida saadakse nii, et lisatakse ettevalmistatud punase fosfori lahust (objekt nr 3) ja joodi fosforhappe juuresolekul, mis on segatud vesise ülekandeainega. Efedriini/pseudoefedriini reageerimisel joodvesinikhappega tekib metamfetamiini alus. Protsess viiakse läbi nii, et katlaga kuumutatakse klaasist anumast, millele võib olla kinnitatud püstjahuti ja/või termomeeter. Tekkiva metamfetamiini ekstraheerimiseks lisatakse segule naatriumhüdrokksiidi lahus ja kasutatakse lahusteid, mis sisaldavad tolueeni (objektid nr 1 ja nr 2); metamfetamiini puhastamiseks kasutatakse atsetooni, eetrit, isopropanooli ja muud. Lõpptoode saadakse vesinikkloriidsoola või sulfaadi vormis sünteesituna alustootena; seda töödeldakse väävel- või soolhappega, misjärel see eraldatakse segust ja kuivatatakse ning see võtab kristalli kuju.
- 5 Leitud aine väärtus on eksperdi arvamuse kohaselt kokku 26,795 Bulgaaria leevi, kusjuures mõlema pudeli tolueeni väärtus on 24,00 Bulgaaria leevi ja 11,18 gr punase fosfori väärtus on 2,795 Bulgaaria leevi.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 6 Süüdistatav ja tema kaitsjad väidavad, et selline tegu ei ole kuritegu NK artikli 354a lõike 1 teise lause tähenduses, sest mõlemal ainel, mis politseikontrollil süüdistatava valdusest leiti, on legaalne kasutusotstarve ja neid kasutatakse tihti igapäevases elus. Põhjendamaks oma seisukohta, et teo puhul ei ole täidetud teokoosseis, tuginevad kaitsjad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 273/2004 narkootikumide lähteainete kohta ja viitavad sellele, et ainet tolueen on nimetatud selle I lisa kategoorias 3 ning selle valdamiseks ei ole vaja luba määruse artikli 3 lõike 2 tähenduses ega registreerimist artikli 3 lõike 6 tähenduses.
- 7 Prokurör vaidleb eeltoodule vastu; ta leiab, et kaitse argumendid ei ole veenvad.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 8 Vastamaks narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastase Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni artikli 3 lõike 1 punkti a alapunkti iv ja punkti c alapunkti ii nõuetele, näeb Bulgaaria Vabariigi karistusseadustik ette karistuse erinevate tegude eest, mida tehakse ainetega, mida võib kasutada narkootikumide tootmisel lähteainetena. Seadusandja poolt valitud viis, reguleerida ühes normis – NK artikli 354a lõikes 1 – kaks teokoosseisu, mis erinevad üksteisest vaid teo eseme poolest, näitab ära ka selle kuriteo erisused, mille ese on narkootikumi lähteaine.
- 9 Esiteks on NK artikli 354a lõike 1 teine lause viitenorm ja teo koosseisule vastamiseks on vajalik, et selle sisu on täidetud ZKNVP ja selle kohaldamiseks vastu võetud seadusest madalamate õigusaktide sätetega. Viide nendele sätetele toimub seoses kahe aspektiga: a) ained, mis kujutavad endast lähteaineid, ja b) selliste ainetega seotud tegevuste tegemiseks loa andmise menetlus ja alus.
- 10 Eriseadus ZKNVP võtab artikli 1 punktis 3 üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 273/2004 narkootikumide lähteainete kohta ja nõukogu määruse (EÜ) nr 111/2005, millega kehtestatakse ühenduse ja kolmandate riikide vahelise narkootikumide lähteainetega kauplemise järelevalve eeskirjad, nõuded.
- 11 Seaduse rakendamiseks võeti vastu 18. aprilli 2008. aasta määrus nr 1 narkootiliste ainete lähteainete kontrolli kohta. Selle lisas nr 1 jagatakse ained, mida kasutatakse lähteainetena, kolme kategooriasse, vastavalt eristamisalustele mõlemas ühenduse määruses.
- 12 Need kaalutlused NK artikli 354a lõike 1 teise lause täitmise ja ZKNVP esemelise kohaldamisala kohta, kuivõrd tegemist on narkootikumide lähteainega, põhistavad ka liidu õiguse kohaldamist sellises olukorras nagu põhikohtuasjas.
- 13 Teine NK artikli 354a lõike 1 teise lause teokoosseisu erisus seisneb selles, et teo vastamiseks sellele teokoosseisule on vajalik, et tegemist on lähteainete tootmise, töötlemise, omandamise, valdamise või levitamisega ilma nõuetekohase loata. Erinevalt juhtudest, mille puhul on tegemist nn väga ohtlike narkootiliste ainetega, mille keeld tuleb seadusest endast, mõeldakse ülejäänud juhtudel, sealhulgas seoses selliste lähteainete valdamisega, mis on narkootiliste ainete tootmiseks, nõuetekohase loa all riikliku organi õigusakti, mis lubab selle adressaatidel õiguspäraselt toota, töödelda, omandada, vallata või levitada asjaomaseid aineid, kui see toimub meditsiinilistel-, teaduslikel- või uurimiseesmärkidel. Kui selline õigusakt puudub, on täidetud objektiivne kuriteo koosseis „ilma nõuetekohase loata“.
- 14 Üks osa põhikohtuasja kuriteo esemest, nimelt kaks liitrit tolueeni, kuulub 18. aprilli 2008. aasta määruse nr 1 lisa nr 1 kategooriasse 3 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 273/2004 narkootikumide lähteainete kohta samasse kategooriasse. Sellesse kategooriasse kuuluvate ainetega seotud

tegevusteks ja eelkõige nende valdamiseks ei ole nõutud loa või registreeringu olemasolu, sõltumata sellest, kas süüdistatavat peetakse ettevõtjaks määruse nr 273/2004 artikli 2 punkti d tähenduses (kui esitatud süüdistus puudutab seda, et karistatavad ained on mõeldud edasiseks võõrandamiseks) või kasutajaks selle määruse artikli 2 punkti h tähenduses (kuivõrd EV suhtes on esitatud süüdistus seoses nimekirja kantud aine valdamisega). Riigisisene kohtupraktika on küll tuvastanud lisa nr 1 esimesse kahte kategooriasse kuuluvate ainete osas, et tegevus on toimunud ilma nõuetekohase loata, kui puuduvad ZKNVP ja määruse nr 1 järgi nõutavad load (kategooriasse 1 kuuluvate ainete puhul) või registreeringud (kategooriasse 2 kuuluvate ainete puhul), kategooriasse 3 kuuluvate ainete puhul viitavad liikmesriigi kohtud üksnes sellele, et tegemist on ainetega, mida kontrollitakse Euroopa Parlamendi [ja nõukogu] määruse (EÜ) nr 273/2004 kohaselt, seejuures ei ole täpsustatud, millised sisulised nõuded kehtivad tegevuse suhtes kategooriasse 3 kuuluvate ainetega ja kas nende omandamiseks, valdamiseks ja kasutamiseks on vajalik riikliku organi eraldi õigusakt. Ainult kontrollitavas otsuses, mis on põhikohtuasja ese, põhistatakse nõuetekohase loa puudumist kui kuriteo teokoosseisu objektiivset tunnust NK artikli 354a lõike 1 teise lause järgi aine eesmärgiga, milleks on narkootilise aine tootmine.

- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et Euroopa Liidu Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud tingimused seoses menetluse kestusega (kriminaalmenetlust alustati 11. märtsil 2019 ja süüdistus esitati 24. veebruaril 2021 Varna piirkondlikule kohtule) on täidetud. Lisaks viibis süüdistatav EV pikema ajavahemiku vältel, st 22. jaanuarist 2021 kuni 25. jaanuarini 2022 vahi all. Süüdistatava huvides tuleks küsimus tema karistusõiguslikust vastutusest lahendada kiiresti.